

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика

Штип, 2009

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика
год. 6, број 10
2009 год.

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип

За издавачот
проф. д-р Саша Митрев

Главен и одговорен уредник
проф. д-р Блаже Китанов

Редакциски одбор
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева
д-р Снежана Јованова - Митковска
м-р Кирил Барбареев
м-р Трајче Стојанов
доц. д-р Соња Петровска

Техничко уредување
Славе Димитров
Благој Михов

Лектор
Даница Гавриловска-Атанасовска

Тираж:
500 примероци

Списанието излегува еднаш годишно

СОДРЖИНА

Проф. д-р Блаже Китанов Невербалната комуникација како интеркултурна комуникација	5
Проф. д-р Микеле де Бени Белешки за комуникацијата	19
Проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева Современи тенденции во развојот на интелектуалното воспитание	23
Доц. д-р Виолета Николовска Функционална морфологија	31
Проф. д-р Ленче Милошева Анксиозност и депресивност кај деца и адолесценти	45
Помл. асс. Билјана Стојанова Проф. д-р Ленче Милошева Вредносните ориентации кај адолесцентите	55
Доц. д-р Билјана Ивановска 20 години по паѓањето на Берлинскиот ѕид (1989-2009)	63
Доц. д-р Соња Петровска Теориски пристапи во училишниот менаџмент	65
М-р Татјана Уланска Методи на предавање литература	77
Проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева Стекнување на компетентност на наставникот кој предава предмети од природните науки	101

Доц. д-р Снежана Јованова-Митковска	
Акционите истражувања и нивната примена во педагошката практика	111
М-р Нина Даскаловска	
Ликот на хуманистичкиот наставник	123
Асс. м-р Ирена Китанова	
Блумова таксономија на воспитно-образовните цели	129
М-р Миленко С. Стојник	
Биоритам – предизвик на природата	133
Доц. д-р Јованка Денкова	
Пеперут - симбол на љубовта	141
М-р Владимир Китанов	
Лесново - природна и културна дестинација за развој на руралниот туризам.....	145
Даница Гавриловска - Атанасовска	
Поетот се раѓа - говорникот се создава	151
Јадранка Тодевска	
Карактеристики и видови на толкување	157
Проф. д-р Фехим Хусовиќ	
Наставни објекти	165

М-р Владимир Китанов
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

ЛЕСНОВО - ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДЕСТИНАЦИЈА ЗА РАЗВОЈ НА РУРАЛНИОТ ТУРИЗАМ

Сместено во североисточниот дел на Република Македонија, во подножјето на Илински Врв, на надморска височина од 900 метри, се наоѓа селото Лесново. Тоа лежи во вдлабнатините и височините на изгаснатиот вулкански кратер, познат како Лесновски кратер, каде што се наоѓа на далеку познатиот Лесновски манастир. Лесново ѝ припаѓа на Општина Пробиштип и е оддалечен 15 километри од општинскиот центар, а 123 км од главниот град на Р. Македонија.

Лесново е едно од најстарите села во регионот, а и во Република Македонија. Неговата илјадагодишна историја на постоење е неделива од постоењето на Лесновскиот манастир „Св. Гаврил Лесновски“, кој бил големо духовно светилиште на христијанството.

Легендата вели дека името на селото потекнува од зборот *лес* - што значи „шума“. Во селото Лесново постоело најстарото училиште во Македонија од XI век. Во периодот помеѓу X и XI век била создадена Лесновската Лавра, позната како најголема монашка република на Балканот. За време на османлиското ропство, за разлика од другите села, тоа не ја сменило локацијата. По Балканската војна, тоа било седиште на општината.

Како село во вулканско-кратерска област, во науката Лесновскиот кратер се споредува со вулканот Етна во Италија. Со неговата исклучително природна реткост, Лесново е прогласено за споменик на природата и се наоѓа на списокот на геолошки раритети во Република Македонија. Кратерот го опкружуваат ридови кои формираат природен амфитеатар, кој се издига на височина од 1.127 метри. Тоа е познатиот Илински Врв.

Што ги привлекува туристите и зошто Лесново во последниве години е привлечно за домашните и за странските посетители?

Природните убавини се карактеристични, можеби и единствени во светот, како што се т.н. ИНГИНБРИТИ, познатите пештерите во Лесновскиот кратер, кои настанале од човечка рака, местоположбата на селото, надалеку познатиот манастир „Св. Гаврил Лесновски“ и други реткости.

Интересно е што секој намерник, турист, посетител сака да влезе во пештерите мислејќи дека секоја пештера нешто крие. Всушност, да. Секоја пештера открива по една животна приказна на лесновските тврдокорни жители. Тие во клисурниот дел на Лесновска Река од двете страни направиле многу пештери вадејќи воденички камења.

Секоја пештера ѝ припаѓала на една фамилија. Годишно се произведувале по 2.000 парчиња воденички камења, кои биле многу барани на просторот на целиот Балкански Полуостров.

Денес секоја пештера е поврзана со патека и мостови со дрвени огради. Чистата животна средина, убавата природа со специфична флора од разни видови растенија, пријатната клима со многу сонце во сите годишни времиња, бистрите планински води, а посебно планинскиот воздух се огромен потенцијал за развојот на руралниот туризам.

Во близина на Лесново се наоѓа и тече Злетовска Река, со извонредно чиста и бистра планинска вода. На Злетовица, во близина на село Кнежево, во изградба е браната Кнежево, во склоп на Хидросистемот „Злетовица“ каде што е предвидено изградба на три хидроцентрали.

Постојат богати специфични видови растенија на овој простор: бор, даб, папрат, јасен, дрен, габер и др. Во непосредна близина на Лесново се засадени 7.000 садници (бел бор, црн бор, американски јасен, црн јасен, аризонски чемпрес, еводија, трепетника и багрем).

Културните вредности - потенцијал за развој на туризмот во Лесновскиот манастир

Лесновскиот манастир е еден од најубавите и најзначајните средновековни сакрални споменици на културата во Републиката и пошироко. Изграден е во 1341 година врз темелите на поранешен храм изграден во XI век.

Во XII век постоела Лесновската школа, преку која се ширела словенската писменост во овој крај и пошироко. За Гаврил Лесновски постојат повеќе житија. Според едно од житијата во средината на XI век во село Лесново живееле четири големи испосници светители: Јован Рилски, Прохор Пчински, Јоаким Осоговски и Гаврил Лесновски.

Народот ги нарекол духовни браќа, кои скоро 30 години живееле во пост и молитва. Откако оствариле духовна зрелост, заминале на четири страни и изградиле манастири. Гаврил останал во Лесново.

Манастирот не само што е познат по своето фреско-сликарство, туку е познат и по својата моќ да лекува болни. Селаните веруваат во св. Гаврил Лесновски, зашто на секој 21 септември кога масовно е посетен,

лесновци и луковци на манастирот му даруваат дрва. Секое семејство доброволно носи по еден товар дрва на манастирот.

Во близина на Лесновскиот манастир има уште 20 црковни објекти, а меѓу попознати се: Пештерската црква „Св. Богородица“, Пештерската црква „Св. Илија“, Пештерската црква „Св. Горим“ и др.

Во Лесново постојат четири локации на гробишта, коишто претставуваат сакрални објекти во чие средиште има остатоци од стари цркви.

Во манастирската библиотека се чуваат книги со духовно богатство и други подарени книги. Таа се труди да биде наследничка на Лесновската преписувачка школа.

Лесновската преписувачка школа е позната по македонски ракописи кои, за жал, денес се своина на туѓите библиотеки.

Во поново време е позната Лесновската ликовна колонија, со која се создадоа ликовни уметнички дела како траен белег на богатите мотиви во рацете на многуте ликовни уметници од Република Македонија и од странство.

Во близина на Лесново се наоѓа манастирот „Св. Спиридон Чудотворец“, основан во 2007 година на поранешни темели. Тој бил во состав на „Св. Гаврил Лесновски“. Во Злетово постои црквата „Св. Богородица“, изградена врз темелите на постара црква од XII век.

Атракција во селото се лесновските куќи, градени од камен, дрво и плетер. Придружни објекти на секоја куќа се племја, штала, амбар и трло.

Денес повеќе куќи се обновени, изградени и уредени за дочек на туристи.

Обновено е и старото селско училиште, кое е претворено во убав едукативен центар.

Преуредена е и изградена старата месна заедница.

Етнографски вредности

Во Лесново секоја куќа има куќна слава. Веруваат и ги почитуваат празниците, посебно Рамото на Лесновскиот манастир - Мала Богородица - на 21 септември.

Лесновската кујна е убава. Традиционални јадења се: печено под вршник, погачи и зелници. Надалеку е познато печеното лесновско јагне. Од покуќнина среќаваме: мали триножни столчиња, дрвена трпеза, дрвени нокви, темур, дрвени полици, каленици, буклиња за вода, разбои, грбеници и др.

Постојат бројни можности за рекреација. Тие се движат по еко-туристичките патеки кои започнуваат во селото и завршуваат до пониските делови на падините од двете страни на Лесновската Река. Може да се направи една цела обиколка на многубројните природни и културни уметности и знаменитости. Тоа се пештерите и пештерските цркви, остатоци од стари населби, црква и посебно атрактивните преси во корпите за кои постарите жители раскажуваат дека во древното минато служеле за цедење на вино.

За љубителите на лековити билки и шумски плодови претставува вистински расадник од чисти, еколошки, здрави природни плодови. Тука се убавите капини, дренки, диви смокви, глогушки, дрениот, тринки и глоговачките круши.

Од природните чаеви кои се лек за душата, лесновските падини избилуваат со: кантарион, мајчина душичка, маточина, шарена коприва, цвет од борова шума, дрвен бозел (црн и бел), слез, лопен кој е најкарактеристичен за овој крај.

За денешните туристи локалитетот нуди извонредни можности за рекреација, како што се: планинарење, пешачење, џогинг, параглајдерство, планински велосипедизам (маунбајкот), моторциклизам, логорување, јавање и др.

Но сепак за сите туристи најатрактивен е Лесновскиот манастир, изграден во 1341 година врз темелите на постарата црква, која постоела уште од времето на Гаврил Лесновски во XI век.

Една од најголемите вредности на Лесновскиот манастир е фреско-живописот, во чија содржина истакнато место им припаѓа на живописните портрети на царот Душан и неговата жена Елена, еден од монументалните портрети од средновековното сликарство воопшто. Значајни и уметнички силни се и портретите на ктиторот на манастирот Оливер и неговата жена Оливерина, како и портретите на старите достоинствени злетовски епископи.

Особена вредност на манастирот претставуваат копаничарски изработениот иконостас, во ажурна работа-резба во периодот од 1811 до 1814 година, дело на копаничарската тајфа, предводена од Петре Филиповски од селото Гори.

Во еден дел од периодот на XX век, во времето на Гаврил Светогорец (1974-1990 г.) Лесновскиот манастир доживува повторно „раѓање“. Така со божја волја, која ги соединила желбите и настојувањата на жителите на Лесново и отец Гаврило Светогорски, но и со голема поддршка на Републичкиот завод за заштита на споменици во Македонија, Лесновскиот манастир ја доживува својата вистинска обнова.

Единствено што на некој начин ја продолжува традицијата и историската улога на манастирот како средиште на културното создавање е Лесновската ликовна колонија која се одржува од 1992 година во организација на Домот на културата „Злетовски рудар“ во Пробиштип.

Денес тој е монашки манастир со кој управува игуменот Дамаскин, старешина на истиот кој посебно се грижи за него.

Интересно е да се каже дека за исклучително големата уметничка вредност на резбаниот иконостас во црквата на Лесновскиот манастир, еден од тристата најубави и највредни во Македонија, е фактот кој во неколку наврати некои познати музејски куќи од неколку странски земји за откуп на иконостасот плаќале во злато во тежина на тој иконостас.

Една од легендите за светителот Гаврил Лесновски кажува дека пустиножителот и светец Гаврил се подвизувал и живеел испоснички во една пештера, јужно од селото Лесново, во близина на сегашната чешма за вода, викана Штона, како и целиот простор на околу педесетина метри од коритото на долот, а непосредно во подножјето на месноста Гарвич.

За време на својот престој на споменатата пештера испосникот Гаврил опстанувал во живот благодарение на една црвена коза од стадото кози кои во таа околина речиси редовно ги напасувал неговиот сопственик. Светецот Гаврил ја научил козата секојдневно да доаѓа кај него одвојувајќи се од останатото стадо, а тој ја молзел и со млекото од козата се гранел. Но откако по извесно време стопанот на стадото забележал дека само истата коза секогаш се враќа измолзена, го задолжил своето козарче, да ја следи стапката на црвената коза. Така, кога козата тргнала кон пештерата, козарчето се засолнило и видело дека од пештерата излегува човек и ја молзи козата, а таа потоа мирно се враќа во стадото. За сето ова бргу бил известен владиката кој живеел во Злетово, кој пак порачал Гаврил да дојде веднаш кај него во Злетово. На пат кон владиката во Злетово, пред Гаврил се појавила мечка и смоци, но тој успеал да ја скроти мечката, а од смоците на мечката и направил узда и узенгии, ја јавнал и продолжил кон Злетово. Кога влегол во селото, исплашените жители на Злетово го гледале исплашено и зачудено, а по завршениот разговор со владиката, Гаврил си ја јавнал мечката и се вратил во пештерата во Гарвич. Но, бидејќи не сакал повеќе да биде вознемируван, откако бил откриен неговиот престој во Облово, каде пронашол нова скриена пештера во која ги поминувал последните 30 години пред смртта. Интересно е што и ова предание се преплетува случката со четворицата светци Јован, Прохор, Јоаким и Гаврил, со сличен редослед на настаните ист краен исход.

Сместувањето на туристите во Лесново е во приватни куќи од камен и дрво во автентичен селски амбиент, каде може да се чувствувате пријатно

и удобно во секое годишно време. Куќите имаат прекрасни локации, во близина на манастирот со убаво опкружување. Освен приватното сместување, постои и јавен објект во селото со извонредна локација и опкружување. Објектот содржи посебно уредена трпезарија, две спални соби, изложбен салон со етно поставка, просторија за едукација и семинари, просторија за ликовна поставка итн. Тука се приготвуваат голем број на традиционални јадења, на дрвен начин, како што е готвењето на огниште во котле што виси на вергии, печење на зелник под вршник, печење на погача и леб во подница и др.

Кој еднаш дошол во Лесново сака да доаѓа секогаш.